

Bakalářská práce

2010

Milan Mleziva

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra filosofie a religionistiky

Bakalářská práce

Existence a možné světy

Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Novák, Ph.D.

Autor práce: Milan Mleziva

Studijní obor: Humanistika

Ročník: 4.

2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

31. března 2010

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Lukáši Novákovi, Ph.D. za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Možné světy.....	7
2.1 Povaha možných světů	7
2.2 Existence možných světů.....	10
3. Posibilismus.....	12
3.1 Modální platonismus Davida Lewise	12
3.2 Problém trans-modální identity individuí.....	13
3.2.1 Princip nerozlišitelnosti identických věcí	14
3.2.2 Chisholmův argument.....	15
3.2.3 Lewisovo řešení – teorie protějšků.....	16
3.3 Alexius Meinong a teorie objektů	19
3.4 Edward N. Zalta	21
3.5 Russellova kritika Meinonga	21
3.6 Quinova kritika	24
4. Aktualismus	27
4.1 Aktualistické pojetí možných světů	27
4.2 Aktualismus Alvina Plantingy	27
4.2.1 Existence neaktuálních předmětů	29
4.3 Transparentní intenzionální logika a možné světy.....	30
4.3.1 Existence objektů a individuí v TIL	31
4.3.2 Intenze a extenze	32
5. Neaktuální individua a objekty v jednotlivých teoriích	35
6. Závěr	38
7. Seznam použitých zdrojů	40
Abstrakt	43
Abstarct	44

1. Úvod

Častokrát si pokládáme otázku, proč se věci mají tak, jak se mají, a zdali by se nemohli mít i jinak. Touto otázkou se zabývalo mnoho filosofů a logiků a jako prostředek k vysvětlení těchto skutečností vytvořili aparát možných světů. Tento aparát nám pomáhá vysvětlit, co to znamená být možný.

Na existenci možných světů se postupem času vytvořilo mnoho názoru a teorií, které spolu více či méně souhlasí nebo si úplně protirečí. V této práci bych se chtěl zaměřit na spor dvou nejznámějších koncepcí, které nám podávají naprosto opačné teorie, a to posibilismu a aktualismu. Jádrem posibilismu je zjednodušeně řečeno to, že připisuje existenci i „neexistujícím“ předmětům, naproti tomu aktualismus připisuje existenci pouze tomu, co ve skutečnosti je.

V této práci bych se chtěl zaměřit na názory na existenci neaktuálních individuí a objektů v těchto možných světech a srovnat, jak k ní přistupují jednotlivé teorie.

V prvních částech této práce bych se chtěl zaměřit na historii a povahu možných světů a zjistit, co to vlastně možné světy jsou. Následující dvě části by se měly věnovat již zmíněným nejznámějším teoriím a to právě posibilismu a aktualismu. V posibilismu bych chtěl představit modální platonismus Davida Lewise a posibilismus Alexia Meinonga.

V části zabývající se aktualismem bych chtěl představit teorii Alvina Plantingy a poté teorii českého logika Pavla Tichého, který zkonstruoval transparentní intenzionální logiku, která podává dnes snad nejpodrobnější výklad této problematiky. V obou těchto částech bych chtěl představit základní teorie a poté se zaměřit právě na existenci neaktuálních individuí a objektů.

V této práci si kladu za cíl srovnat vnímání existence neaktuálních individuí a objektů v možných světech s ohledem na výše zmíněné teorie. Podívat se, zdali tyto teorie považují tyto objekty v možných světech za skutečně existující, či

pouze za jakési konstrukty, množiny či jako pouhé abstraktní, nereálné objekty. Každá z teorií se na tuto problematiku dívá z poněkud jiného úhlu a vysvětlují tyto problémy svým vlastním způsobem.

2. Možné světy

Pojem možného světa má svoje kořeny již ve scholastice. S příchodem novověké filosofie byl použit německým filosofem a matematikem Gottfriedem Leibnizem, když se pokoušel odpovědět na otázku, proč Bůh dopouští tolik neštěstí? „*Jeho odpovědí bylo, že Bůh nám dává žít v nejlepším z těch světů, které jsou možné.*“¹ Jeho myšlenka možných světů inspirovala pozdější moderní logiku a navrácí se v tzv. modálních logikách. Leibniz popisuje možné světy takto:

*...je vesmír – skutečný svět – jedním z nekonečného množství možných světů existujících v Boží mysli. Bůh stvořil tento svět tím, že učinil jeden z možných světů, ten nejlepší, skutečným.*²

Tyto Leibnizovy možné světy nejsou přesně vzato možné světy modální logiky, protože nezahrnují boha, tak jako logické možné světy, ale i přesto přinesl do filosofie nový prostředek, který nám pomáhá vysvětlit, co je možné.

2.1 Povaha možných světů

Moderní logika se více či méně obrací na jazyk a především na jeho sémantiku:

*Jestliže má mít užití modalit (nutnosti, možnosti, nemožnosti) vůbec nějaký smysl, pak je to prý pouze ve spojení s jazykem.*³

Už Gottlob Frege rozlišuje sémantiku jako nutně dvouúrovňovou. Výraz tak má význam, to je to, k čemu se tento výraz vztahuje v našem aktuálním světě, a smysl, to jak se výraz vztahuje ke svému významu. Později byly tyto termíny „význam“ a „smysl“ nahrazeny Rudolfem Carnapem za neutrálnější termíny „extenze“ a „intenze“.

¹ Viz Peregrin, J.: *Možné světy v logice*.

² Cit. Podle Stalneker, R. C. (1984), *Inquiry*. The MIT Press, Cambridge, s. 43.

³ Loux, M. J.: *Nutné a možné*, s. 126.

Carnap vidí extenze jako to, co mají společného ekvivalentní výrazy⁴, a za intenze považuje to, co mají společného výrazy, které jsou *logicky* ekvivalentní (tj. jejichž ekvivalence je *logickou*, nutnou pravdou).⁵ Dvě věty jsou logicky ekvivalentní právě tehdy, když je jedna z nich pravdivá za právě týchž okolností, kdy je pravdivá ta druhá. Carnap pak vidí možné světy takto:

*...třída vět, která obsahuje pro každou atomickou větu buď tuto větu, nebo její negaci, ale nikoli obojí, a žádné jiné věty, se nazývá popis stavu, protože zřejmě udává úplný popis možného stavu univerza individuí vzhledem ke všem vlastnostem a relacím vyjadřovaným predikáty tohoto systému. Popisy stavů tedy představují Leibnizovy možné světy.*⁶

Významem výroku je jeho pravdivostní hodnota a podle Fregeho se logika zajímá především o zákony pravdivosti. Význam jako takový bezprostředním předmětem logiky není; logika se jím musí zabývat jenom do té míry, do jaké souvisí se „zákony pravdivosti“. A do té míry, domníval se Frege, vystačíme s extenzemi.⁷

Chceme-li ovšem používat modální výroky jako „nutný“ a „možný“, tak takto vybudovaná sémantika se nevejde do našeho extenzionálního rámce. V šedesátých letech minulého století navrhl Saul Kripke, že jestliže budeme za význam výroku považovat ne pravdivostní hodnotu, ale podmnožinu nějaké dané množiny (množiny možných světů), pak význam výroku bude podmnožina všech možných světů, tedy můžeme hovořit o funkci z možných světů do pravdivostních hodnot. To znamená, že funkce přiřadí hodnotu pravda (nepravda) všem prvkům této podmnožiny. Na otázku co jsou to možné světy, odpovídá:

*Možný svět je cokoliv, co nám umožňuje odlišit pravdivá tvrzení od nepravdivých. Přesněji řečeno, množinou všech možných světů můžeme nazvat libovolnou množinu, vůči níž nabývají modální tvrzení pravdivostních hodnot.*⁸

⁴ Přičemž vyjádřením ekvivalence výrazů a a b v rámci jazyka tvaru predikátové logiky je $a = b$ v případě jmen, $\forall x(a(x_1, \dots, x_n) \leftrightarrow b(x_1, \dots, x_n))$ v případě predikátů a $a \leftrightarrow b$ v případě výroků.

⁵ Viz Peregrin, J.: *Možné světy v logice*.

⁶ Carnap, R.: *Meaning and Necessity*, University of Chicago Press, Chicago, 1947, s. 9.

⁷ Viz Peregrin, J.: *Možné světy v logice*.

⁸ Kolář, P.: *Argumenty filosofické logiky*, s. 128.

Pak tedy: „...operátor možnosti (\diamond) charakterizujeme tak, že výrok vytvořený s jeho pomocí je pravdivý právě tehdy, když je výrok, na nějž je tento operátor aplikován, pravdivý alespoň v jednom možném světě, a operátor nutnosti (\square) analogicky tak, že výrok vytvořený s jeho pomocí je pravdivý právě tehdy, když je výrok, na nějž je aplikován, pravdivý v každém možném světě.“⁹

Konkrétněji s touto představou možného světa pracuje finský logik Jaakka Hintikka.

*Jeho možné světy jsou maximální konzistentní třídy propozic. Propozicí je myšlena uzavřená logická formule. Třída propozic je tedy množina formulí a výrazů formálního jazyka. Konzistentní třída formulí je taková, která neobsahuje logickou kontradikci: Maximální konzistentní třída propozic je množina formulí, která se stane nekonzistentní, spornou, když do ní přidáme libovolnou formuli, kterou tato množina dříve neobsahovala.*¹⁰

Na základě toho popisuje možný svět takto:

*Takovéto možné světy jsou abstraktní entity, totiž množiny formulí, které jsou zároveň největšími bezespornými množinami formulí, jaké lze v daném formálním jazyce vytvořit.*¹¹

Tyto dva názory popisují možné světy jednak jako popisy stavů a jednak jako množiny formulí. Další významný názor na povahu možných světů podává intenzionální logika. Zatím jsme pracovali pouze s intenzí výroků a nebyli jsme schopni vysvětlit pojem intenze obecně. Až díky logikům Richardu Montaguovi a českému logikovi Pavlu Tichému se podařilo tento pojem vysvětlit obecněji:

*„intenze je tedy de facto obecně extenze relativizovaná k možnému světu.“*¹²

Znát extenzi, znamená znát to, k čemu výraz odkazuje v našem aktuálním světě, znát intenzi, znamená vědět, k čemu odkazuje i v jiných možných světech.¹³ Tichého představa možného světa by se dalo formulovat například takto:

Tichý vychází z intuitivního chápání možných světů jako různých způsobů, jak bezesporně rozdělit (distribuuovat) vlastnosti a vztahy mezi logická individua,

⁹ Svoboda V., Peregrin J.: *Od jazyka k logice*, s. 217.

¹⁰ Kolář, P.: *Argumenty filosofické logiky*, s. 129.

¹¹ Viz tamtéž.

¹² Peregrin, J.: *Úvod do teoretické sémantiky*, s. 99.

¹³ Peregrin, J.: *Možné světy v logice*, s. 5.

*kteřá jsou předem dána. Bezrozporné rozdělení vlastností je přitom takové, při němž nepřisoudíme jednomu individuu vzájemně se vylučující vlastnosti.*¹⁴

*Tichý nechápe možné světy jako množiny formulí, ale jako objektivně dané způsoby rozdělení vlastností a vztahů mezi prvky logického univerza.*¹⁵

Tímto názorem se budu zabývat později.

2.2 Existence možných světů

V předchozí části jsme se dívaly na možné světy z hlediska jejich povahy. Nyní si polořme otázku jakým způsobem, nebo v jakém smyslu možné světy existují? Existují jako reálné entity nebo jsou to pouze entity abstraktní? Na tuto otázku existuje v modální logice několik odpovědí. Nejznámější a nejvlivnější představují modální platonismus neboli extrémní modální realismus, umírněný modální realismus neboli aktualismus a modální redukcionismus¹⁶.

Modální platonismus zastává názor, že možné světy jsou reálně existující entity, které mají stejný ontologický status jako náš, aktuální, skutečný svět. Náš svět se žádným způsobem neliší od nějakého možného světa, není reálnější ani opravdovější. Hlavním zastáncem této teorie je americký logik a filosof David Kellog Lewis, jehož teorií se budu zabývat dále. Vedle modálního platonismu se dále rozvinula teorie, zvaná posibilismus. Za jeho tvůrce je považován Alexius Meinong. Tato teorie se domnívá:

*...že některým objektům je možné upřít existenci, tedy že i neexistující objekty mají jistou formu bytí, jistým způsobem jsou.*¹⁷

Jádrem druhé teorie, aktualismu, je názor:

¹⁴ Kolář, P.: *Argumenty filosofické logiky*, s. 130.

¹⁵ Viz tamtéž s. 131.

¹⁶ Kolář, P.: *Argumenty filosofické logiky*, s. 131.

¹⁷ Bělohrad, R.: *Novomeinongovské pojetí existence*, s. 57.

...reálně (fyzicky) existuje pouze náš skutečný svět a ostatní možné světy jsou konstruovatelné abstrakcí ze skutečného stavu světa. Podle tohoto názoru je náš svět konkrétní, ale ostatní světy jsou abstraktní entity – jsou to abstraktní způsoby, jak by náš konkrétní svět mohl vypadat.¹⁸

A nakonec modální redukcionismus je názor, který se snaží možné světy redukovat na základnější, méně problematické entity, jako jsou například množiny proposic či vět. Tímto názorem se v této práci zabývat nebudu.

¹⁸ Kolář, P.: *Argumenty filosofické logiky*, s. 133.

3. Posibilismus

3.1 Modální platonismus Davida Lewise

Největším zastáncem modálního platonismu byl David Lewis. Byl přesvědčen, že možné světy jsou podobné tomu našemu.

Jsem přesvědčen, že existují možné světy jiné, než ten, který náhodou obýváme. Pokud chcete argument, zde je. Je nepochybně pravda, že věci mohly být jinak, než jsou. Jsem přesvědčen, a vy také, že věci mohly být jinak nespočet způsoby. Ale co to znamená? V přirozeném jazyce se nabízí tato parafráze: existuje mnoho způsobů, jak se věci mohly mít, vedle způsobu, jak se ve skutečnosti mají. Na první pohled je tato věta existenční kvantifikací. Tvrdí, že existuje mnoho entit jistého popisu, a to způsobů, jak se věci mohly mít. Jsem přesvědčen, že věci mohly být jinak nespočet způsoby; jsem přesvědčen, že platí přípustné parafráze toho, o čem jsem přesvědčen; bereme-li parafráze doslova, pak jsem přesvědčen o existenci entit, které bychom mohli nazvat způsoby, jak se věci mohli mít. Dávám přednost názvu možné světy.¹⁹

Co to tedy možné světy jsou? Podle Lewise není třeba žádného rafinovaného vysvětlení. Stačí se rozhlédnout po našem aktuálním světě. Možné světy jsou pak:

Věci tohoto typu, věci, které se neliší co do druhu, ale pouze tím, co se v nich odehrává. Možný svět je úplný nebo vyčerpávající způsob, jímž by věci mohly probíhat. Aktuální svět je podle Lewise právě jeden ze způsobů (zcela vyčerpávajících), jímž by věci mohli probíhat, patřím k němu já sám a veškeré moje okolí.²⁰

¹⁹ I believe that there are possible worlds other than the one we happen to inhabit. If an argument is wanted, it is this. It is uncontroversially true that things might be otherwise than they are. I believe, and so do you, that things could have been different in countless ways. But what does this mean? Ordinary language permits the paraphrase: there are many ways things could have been besides the way they actually are. On the face of it, this sentence is an existential quantification. It says that there exist many entities of a certain description, to wit "ways things could have been". I believe that things could have been different in countless ways; I believe permissible paraphrases of what I believe; taking the paraphrase at its face value, I therefore believe in the existence of entities that might be called "ways thing could have been". I prefer to call them "possible worlds", David Lewis: *Counterfactuals*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1973, 84-91.

²⁰ Cit. Podle Loux, M. J.: *Nutné a možné*, s. 141; originál: Lewis, D.: *Possible Worlds*, in M. J. Loux: *The Possible and the Actual*, Ithaca, NY 1979.

Lewis tedy říká, že možné světy jsou stejné povahy jako náš svět. Jsou to reálně existující světy stejného ontologického typu. Jsou to konkrétní předměty, jejichž části jsou opět konkrétní, méně rozlehlé předměty. Všechny tyto předměty jsou v plné míře reálné a existující.²¹ Jelikož jsou tyto světy reálné, dochází uvnitř těchto světů k časoprostorovým interakcím mezi předměty v tom či onom světě. Aktuální svět je pak maximální prostoročasový celek, v němž jsme my jedna část. Co pro nás existuje ne-aktuálně ale možně, je část oblasti vně aktuality pro nás, tj. je součástí maximálního prostoročasového celku, kteréhož nejsme součástí. Aktuálnost je aktuální svět, a možné objekty jsou části vztažených maximálních prostoročasových celků. Pak žádný možný objekt není vztažen prostoročasově k žádnému objektu v aktuálním světě, ani k jinému možnému objektu v dalším možnému světě. Pro Lewise jsou tedy v podstatě všechny předměty nějakým způsobem konkrétní. Rozlišení mezi neaktuální a konkrétní patří podle něj jen do jazyka. Každý možný svět je časoprostorový celek, který je uzavřen, a do časoprostorových vztahů vstupují pouze složky tohoto světa. Není podle něj možné, aby existovaly kauzální vztahy mezi předměty vzájemně odlišných světů.

Ale který svět je tedy aktuální? Lewis se domnívá, že i když intuitivně předpokládáme, že aktuální svět je náš svět, neznamená to, že by měl nějaký speciální ontologický status. Podle Lewise je slovo „aktuální“ pouze indexikální termín. To znamená: „...*termín, jehož denotace je určena kontextem, v němž je termín vysloven.*“²² Pokud tedy mluvíme o našem světě jako o aktuálním, znamená to pouze to, že tento svět obýváme.

3.2 Problém trans-modální identity individuí

Pokud však budeme na možné světy nahlížet takto, bude velmi těžké pochopit, jak může konkrétní předmět existovat napříč možnými světy. Pokud

²¹ Loux, M. J.: *Nutné a možné*, s. 142.

²² Loux, M. J.: *Nutné a možné*, s. 142.

jsou tyto světy reálně existující entity, znamená to, že se věci v těchto světech nějakým způsobem vyvíjejí a individua žijí mnoho odlišných životů. Jak by bylo tedy možné, aby jedno individuum žilo mnoho odlišných životů v možných světech? Tento názor vede k popření Leibnizova zákona identity.

3.2.1 Princip nerozlišitelnosti identických věcí

Identita je nejsilnější relace ekvivalence. Je definována takto:

1. $\forall x \forall y ((x = y) \rightarrow \forall F (Fx \leftrightarrow Fy))$ (nerozlišitelnost identických objektů)

Tento princip, který udává nutnou podmínku pro identitu objektů, říká, že jsou-li dva objekty identické, pak sdílí všechny své vlastnosti.²³ Uvedený princip lze formulovat tímto způsobem:

*Je nutné, že pro jakékoli předměty a a b platí: jestliže a je identické s b, pak pro jakoukoli vlastnost F platí: a má vlastnost F tehdy a jen tehdy, když b má vlastnost F.*²⁴

Identita má vlastnosti jako jsou například reflexivita, symetrie a tranzitivita. Pojem trans-modální identity se potom používá v souvislosti s modálními tvrzeními. Aby takováto tvrzení mohla být pravdivá, je třeba, aby bylo možné o tomtéž subjektu vypovídat kontrafaktuální vlastnosti, to znamená vlastnosti, které individua ve skutečnosti nemají, ale mohla by mít, kdyby se věci měly jinak. Dostáváme se tak k základní námitce vůči teorii Davida Lewise, kterou zformuloval Roderick Chisholm.

²³ Viz Bělohrad R.: *Identita, modalita a čas*.

²⁴ Loux, M. J.: *Nutné a možné*, s. 143.

3.2.2 Chisholmův argument

Chisholm tvrdí, že identita individuí mezi světy nemůže být skutečným případem vztahu identity, neboť je v rozporu s výše uvedenou definicí identity. Trans-modální identita totiž porušuje *princip nerozlišitelnosti identických objektů*. Jinými slovy, týž objekt nemůže existovat ve více možných světech. Jeho argument zní asi takto:

1. Miles je trumpetista ve světě w^* . (předpoklad)
2. Miles je bubeník ve světě w_1 . (předpoklad)
3. Miles světa w^* je identický s Milesem světa w_1 . (předpoklad)
4. Jestliže jsou dva objekty numericky identické, pak mají všechny vlastnosti stejné.
5. Liší-li se dva objekty vlastnostmi, nemohou být numericky identické. (transpozice 4)
6. Miles světa w^* a Miles světa w_1 se liší svými vlastnostmi. (důsledek 1) a 2)
7. Miles světa w^* je numericky odlišný od Milese světa w_1 .
8. Miles světa w^* je numericky identický s Milesem světa w_1 a zároveň Miles světa w^* je numericky odlišný od Milese světa w_1 .

Jednou z důležitých premis (premise 4) tohoto argumentu je princip nerozlišitelnosti identických objektů: pokud jsou dva objekty identické, pak mají všechny vlastnosti stejné. Tuto premisu lze jen stěží smysluplně odmítnout. Koneckonců dva objekty nejsou nikdy identické; kdyby byly, pak by šlo o objekt jediný. A jeden objekt má nesporně všechny vlastnosti, které má. Pak ale zajisté platí, že pokud se některé objekty liší vlastnostmi, pak nemohou být identické. Důležitým důsledkem argumentu je, že Miles ve světě w^* a Miles ve světě w_1 se skutečně vlastnostmi liší. Miles ve světě w^* je totiž trumpetista, zatímco ve světě

w_1 je bubeník. Pak ovšem nezbyvá, než podle pravidla modus ponens vyvodit, že Miles ve světě w^* není týž objekt jako Miles ve světě w_1 .²⁵

3.2.3 Lewisovo řešení – teorie protějšků

Lewis ovšem ve své teorii netvrdí, že jeho individua existují ve více než jednom možném světě. Předpokládejme nějaké individuum x , které existuje ve dvou světech w_1 a w_2 . Individuum ve světě w_1 je žena a individuum ve w_2 je muž. Pak zde ale máme porušení principu nerozlišitelnosti identických věcí, protože toto individuum je v jednom světě žena a v druhém muž. Na základě tohoto důkazu se musíme vzdát předpokladu, že naše individuum žije ve více než jednom světě.²⁶ Tomuto problému bychom se však mohli vyhnout pouhým zavedením takzvaných vlastností indexovaných světem. To by znamenalo, že věc má vlastnost, která je indexována světem, tehdy, když existuje svět, v němž má nějakou jinou vlastnost. Při popisu situace bychom se tak vyhnuli paradoxu, že existuje vlastnost, kterou jedna a táž věc současně má i nemá. Věci by pak měly pouze vlastnosti indexované světem. Avšak takovéto řešení má podle Lewise nepřijatelné důsledky. Ať už totiž věci mají či nemají vlastnosti indexované světem, přisuzujeme jim i vlastnosti, které nejsou indexovány světem. Právě z toho důvodu je trans-modální existence, neboli existence napříč světy, protipříkladem principu nerozlišitelnosti identických věcí.²⁷

Ani zavedení takzvaných vlastností indexovaných světem, však tento problém neřeší. Pokud vezmeme předchozí příklad s Milesem, který je ve světě w^* trumpetista, pak je to díky tomu, že jeho určitá modální část exemplifikuje vlastnost být trumpetista. Pokud Miles ve světě w_1 není trumpetista, ale bubeník, pak ve w_1 existuje modální část, která je odlišná od té, která existuje ve w^* a jejíž

²⁵ Viz Bělohrad R.: *Identita, modalita a čas*.

²⁶ Viz Loux M. J.: *Nutné a možné*, s. 143-144.

²⁷ Viz Loux M. J.: *Nutné a možné*, s. 144.

části neexemplifikují vlastnost být trumpetista, ale vlastnost být bubeník. Tyto nekompatibilní vlastnosti tedy neexemplifikuje sám Miles, ale jednotlivé jeho modální části. Miles je individuum, které v žádném světě není plně přítomno, má v nich pouze své části. Proto tázat se, zda Miles ve světě w^* a Miles ve světě w_1 jsou identičtí, není správná. Lze samozřejmě srovnávat co do identity Milesovy části, ale v takovém případě je odpověď vždy záporná. Žádná z Milesových modálních částí není přítomna ve více než jednom světě, proto žádné dvě části z různých světů nejsou identické.²⁸

Lewis tedy odmítá existenci napříč možnými světy a říká, že každé individuum existuje pouze v jednom možném světě, existují jenom individua spojená s příslušným světem. Jak je tedy možné, aby se pro mě měly věci jinak? Pokud žijí pouze v jednom světě, tak všechno, co je pro mě pravdivé, je v tom případě metafyzicky nutné.

Pro řešení tohoto problému Lewis zavádí takzvanou teorii protějšku

(*The counterpart theory*). Ta tvrdí, že individua z rozličných možných světů jsou vázána určitým vztahem, který je slabší než numerická identita, avšak dostatečný k tomu, aby potvrdil naše předfilosofické intuice ohledně modalit²⁹. Jedná se o vztah podobnosti, který Lewis vysvětluje takto:

*...vy se nacházíte v aktuálním světě a v žádném jiném, máte nicméně své protějšky v některých dalších světech. Vaše protějšky se Vám v důležitých ohledech (jak co do obsahu, tak co do kontextu) podobají. Podobají se vám více, než se jim podobá kterákoli věc z jejich vlastního světa. Nicméně tyto protějšky nejsou ve skutečnosti vámi. Každý z nich je totiž ve svém vlastním světě a pouze vy jste ve světě aktuálním.*³⁰

Nyní lze říci, že individuum má nějakou vlastnost esenciálně, když ji má toto individuum a všechny jeho protějšky. Na druhou stranu má individuum vlastnost akcidentálně, má-li ji ono samotné, avšak některé z jeho protějšků ho nemá.

²⁸ Bělohrad, R.: *Identita, modalita, čas*.

²⁹ Viz Loux M. J.: *Nutné a možné*, s. 144.

³⁰ Cit. podle Loux, M. J.: *Nutné a možné*, s. 146. Orig. Lewis D.: *On Plurality of Worlds*, Oxford 1986, s. 112.

Myslím si, že Lewisovu teorii lze prozatím shrnout do několika bodů:³¹

1. Existují neaktuální možné světy a “existují“ zde nepotřebuje žádné uvozovky, neaktuální možné světy existují v přesně tom samém smyslu, jako existuje náš svět a jeho obyvatelé.
2. Neaktuální objekty a světy jsou toho stejného druhu jako, jsou aktuální objekty a aktuální svět. Neaktuální stoly jsou fyzické objekty, neaktuální lidé jsou z masa a krve stejně jako vy a já.
3. Neaktuální objekty a světy nejsou redukovatelné na nějaké méně kontroverzní druhy, světy odlišené od toho našeho nejsou množinou vět, nebo mentální konstrukt nějakého druhu, ale kvetoucí a bzučící světy.
4. Kvantifikátory neohraničují pouze všechna aktuální individua, která existují, ale i všechna neaktuální, která existují stejným způsobem, jejich vymezení je explicitně a automaticky vymezeno v kontextech.
5. Všechna individua, aktuální nebo možná, jsou omezena světy, neexistuje žádná identita mezi světy. Vy a já neexistujeme mezi světy, ale máme protějšky v těchto světech, které se nám podobají v jistých věcech, ale jsou odlišnými individui v jejich vlastním světě.
6. Výrazy, které odlišují aktuální individua od ostatních možných individuí, jako „reálný“ a „aktuální“ jsou ve skutečnosti výrazem vztahu mezi individui a světy, individuum je aktuální pouze „v“ nebo s ohledem na nějaký svět *w*. Když my v tomto našem světě nazýváme nějaký objekt reálným nebo aktuálním, pak tyto termíny jsou zkratkami pro index „skutečný v našem světě“, každé možné individuum je skutečně ve světech, které obývá.

Shrnu-li Lewisovu teorii s ohledem na existenci neaktuálních objektů, zjišťuji, že něco jako neaktuální objekt Lewis v podstatě nepřipouští. Mluvím-li o

³¹ Viz Tomala, O.: *Modalities, Modal logics and Possible Works*, s. 59-60.

nějakém neaktuálním, neexistujícím objektu, vždy bude někde, v jiném možném světě, časoprostorově lokalizován a v tom možném světě bude skutečně, reálně existovat. V následující části se zaměřím na posibilistickou teorii objektů Alexia Meinonga.

3.3 Alexius Meinong a teorie objektů

Alexius Meinong je jeden z předních představitelů posibilismu. Stěžejní tezí posibilismu je:

*Existují neaktuální, tedy pouze potencionální objekty, jinak řečeno, že jsou objekty, které neexistují, ale mohly by. Tyto objekty jsou přesto objekty a podléhají kvantifikaci, tedy patří do seznamu entit tohoto světa.*³²

Meinong přináší teorii, jež je známá jako „Teorie objektů“ (Gegenstandstheorie), ta se snaží odpovědět na otázku: „...jaky je ontologický status předmětů, pojmenovaných slovy ve větách.“³³

Meinong se domnívá, že každé jméno označuje nějaký objekt. Jsou zde však i jména, kterým neodpovídá nic ve skutečnosti, ale přitom nějaký objekt označují.

*Objekty se dělí na dvě třídy. O některých lze pravdivě říci, že mají vlastnost existence. O jiných je možno tvrdit, že tuto vlastnost nemají.*³⁴

Příkladem neexistujících objektů jsou podle posibilistů největší číslo, zlatá hora, kulatý čtverec atd. To však neznamená, že takovéto objekty jsou objekty jen potencionálně, ale že jsou to objekty, které mají vlastnost být potencionální.³⁵

Takto založená ontologie, zahrnující dvojitý druh předmětů, totiž objekty, jež existují a tzv. objektiva, jež jsou stavem (substituují, jak říká Meinong) je mu

³² Bělohrad R.: *Novomeinongovské pojetí existence*, s. 59.

³³ Valenta L.: *Problémy analytické filosofie*, s. 10.

³⁴ Bělohrad R.: *Novomeinongovské pojetí existence*, s. 58.

³⁵ Viz tamtéž.

základem pro sémantickou teorii, kterou snad nejjasněji charakterizujeme jako tvrzení „Významy jsou předměty“.³⁶

Meinong uvažuje o předmětech, jež jsou nezávislé na realitě. Ukazuje, že takovéto předměty (jako jsou zlatá hora, pegas atd.) jsou smysluplné předměty našeho myšlení.

Objekty vědomí jsou k existenci zcela lhostejné (Ausserseiend), respektive, to, co objekt je (Sosein), je nezávislé na tom, zda existuje (Sein). Abychom mohli o něčem vypovídat, že neexistuje, pak musí být „neexistující“ objekty. Neexistující předměty (Mikuláš, zlatá hora, Pegas) mohou být rovnocennými předměty našich zkoumání jako předměty existující.³⁷

Ale co vlastně znamená slovo „předmět“?

Předmět je pro Meinonga vše to, nač jsou psychické zážitky zaměřeny, protože je to v tomto ohledu pojem předmětu nejobecnější, nemůže být definován: o všem lze říci, že je předmět.³⁸

Meinong tedy říká, že i neexistující, neaktuální objekty či nemožné objekty (kulatý čtverec) mohou být předměty. Vyvstane však otázka, jak tyto předměty kognitivně uchopit. Při řešení tohoto problému se Meinong obrací na jazyk:

...nejschůdnější, ne-li jedinou cestou je analýza soudu, resp. jazykového vyjádření soudu, tj. věty a jejího významu.³⁹

Celá jeho teorie předpokládá neempirické předměty, které nám slouží k řešení problémů platnosti soudů a vlastně poznání vůbec. Ovšem díky předpokladu neexistujících entit byla Meinongova teorii podrobena kritice mnoha filosofů, především pak ze strany Bertranda Russella. Jeho kritikou se budeme zabývat dále. Ještě bych chtěl zmínit teorii jednoho z pokračovatelů A. Meinonga, zastávce takzvaného „novomeinongismu“, a to Edwarda Zalta, která stojí na rozhraní mezi posibilismem a aktualismem.

³⁶ Valenta L.: *Problémy analytické filosofie*, s. 11.

³⁷ Raclavský J.: *Existence jako vlastnost*.

³⁸ Valenta L.: *Problémy analytické filosofie*, s. 12.

³⁹ Viz tamtéž.

3.4 Edward N. Zalta

Edward Zalta je jeden z nejznámějších současných filosofů, zastávající teorii abstraktních (neaktuálních) objektů, zastávající takzvaného novomeinongismu. Objekty rozlišuje na dva druhy, abstraktní a konkrétní. Rozlišuje dva módy predikace a to kódování a exemplifikace. Jde o jakousi reprezentaci vlastností, respektive jejich nabývání nějakým objektem.

Exemplifikaci bychom zde mohli přiblížit nejlépe příkladem. Představme si malý obraz velkého domu. Tento obraz se má k vlastnostem být malý, být obraz, být dům a být velký, různým způsobem. Tento obraz zcela jistě není dům a není velký. Proto tvrdíme, že tyto vlastnosti neexemplifikuje. Přesto je jistým způsobem představuje, reprezentuje. Na druhé straně nelze říci, že tento obraz představuje vlastnosti být obraz a být malý. To proto, že tyto vlastnosti prostě má, je jimi charakterizován, exemplifikuje je.⁴⁰

Abstraktní objekt je tedy takový, který nutně neexemplifikuje existenci, ostatní jsou konkrétní. Podle něj mohou tyto abstraktní objekty kódovat vlastnosti (např. objekt zlatá hora kóduje vlastnosti „být zlatý“ a „být horou“), ale mohou vlastnosti i exemplifikovat (např. být často zmiňován Meinongem). Naproti tomu konkrétní objekty mohou tyto vlastnosti pouze exemplifikovat. Podle jeho teorie každému jazykovému vyjádření, které obsahuje nějakou vlastnost, existuje abstraktní objekt, který tuto vlastnost kóduje. Tyto abstraktní objekty nejsou v žádném možném světě časoprostorově lokalizovány. Všechny tyto abstraktní předměty kódují vlastnost existence, i když ji nemusejí exemplifikovat.

3.5 Russellova kritika Meinonga

Kritizuje-li Russell Meinonga, zabývá se především otázkou, co vedlo Meinonga k tomu, že předpokládá existenci objektů se zvláštním ontologickým

⁴⁰ Bělohrad R.: *Novomeinongovské pojetí existence*, s. 60

postavením a snaží se najít takové řešení, které by takovému předmětu vůbec nevyžadovalo.

Filosofická linie, k níž se hlásí B. Russell a celá analytická filosofie, takové řešení pomocí neznámého považuje za pozůstatek mytologického myšlení a na filosofii, která se k takovému triku uchyluje, se dívá se značným podezřením.⁴¹

Jeho kritiku lze shrnout do dvou bodů:⁴²

1. připisování existence entitám, které jsou pojmenovány jménem, jemuž v realitě nic neodpovídá – Russell k tomu argumentuje: „*jméno se nemůže smysluplně vyskytovat ve výroku, pokud neexistuje něco, co pojmenovává, zatímco popis (určitá deskripce) tomuto omezení nepodléhá*“⁴³
2. připisování existence entitám, které jsou pojmenovány popisem (určitou deskripcí), jemuž nic neodpovídá – zde prý Meinong předpokládá sporné entity.

Russell chápe Meinongovu teorii tak, že předpokládá, že jakákoli gramaticky správná označující fráze zastupuje objekt. Ovšem to podle Russela není pravda.

Vyjádření v přirozeném jazyce nemusí být vždy spolehlivým východiskem pro řešení filosofických problémů. Je proto nutné výrazy přirozeného jazyka, které mají být východiskem pro řešení filosofických problémů, podrobit analýze, jež tyto výrazy transformuje do logicky průhledných výrazů.⁴⁴

L. Valenta to ukazuje na příkladu kulatého čtverce. Říká, že máme-li tento výraz v neanalyzovaném tvaru, pak jeho syntaktické určení ve větě (je podmět), tak i jeho syntaktické určení (je substantivní výraz) nás vedou k tomu, že označuje nějakou entitu a protože taková entita empiricky neexistuje, musí existovat neempirické entity s osobitým ontologickým statutem.⁴⁵

⁴¹ Valenta L.: *Problémy analytické filosofie*, s. 14.

⁴² Viz Raclavský J.: *Existence jako vlastnost*.

⁴³ Viz Raclavský J.: *Existence jako vlastnost*.

⁴⁴ Valenta L.: *Problémy analytické filosofie*, s. 15.

⁴⁵ Viz tamtéž.

Russell ve svém článku „On denoting“⁴⁶ představuje svoji teorii deskripcí, která jasně ukazuje, jak lze zacházet se zdánlivými jmény, aniž bychom museli předpokládat entity, které se k nim pojí. Jména, na něž se jeho teorie vztahuje, jsou složená deskriptivní jména jako například „autor románu Waverley“. Russell takové výrazy analyzuje jako části celých vět.⁴⁷ Například větu „Autor románu Waverley byl básník“ chápe jako celek, který znamená „někdo (nebo něco) napsal román Waverley a ten někdo byl básník a nikdo jiný román Waverley nenapsal“. Zdánlivá jména, deskripce, jsou pak parafrázovány v kontextu. Každé tvrzení, v jehož kontextu se pak tato deskripce vyskytuje, má jako celek plnohodnotný význam a to, že je buď pravdivý nebo nepravdivý (význam věty je buď pravda nebo nepravda). Samotné neanalyzované tvrzení „Autor románu Waverley byl básník“ obsahuje jako svou část určitou deskripci „autor románu Waverley“. Meinong se domníval, že tato deskripce musí mít nějakou objektivní referenci, jinak by to byl nesmyslný výraz. V Russellově pojetí to ovšem znamená „někdo napsal román Waverley a byl to básník a nikdo jiný román Waverley nenapsal“. Tím se závazek objektivní reference přesouvá z deskripce na kvantifikované proměnné, tedy slova jako někdo, něco, nikde, nic, ty referují k entitám obecně. Tyto kvantifikující výrazy jsou přirozeně základní součástí jazyka a jsou smysluplné přinejmenším uvnitř příslušného kontextu. Jejich smysluplnost však nepředpokládá existenci „autora románu Waverley“ ani žádného jiného předem přiřazeného objektu.⁴⁸

Russellovu kritiku dále rozvíjí Willard V. Quine.

⁴⁶ Russell, B.: *On denoting*, Mind 14, 1905, č.56, s.479-793.

⁴⁷ Viz Russell, B.: *Jazyk a poznanie*, O denotování, s. 59-79.

⁴⁸ Viz Russell, B.: *Jazyk a poznanie*, O denotování, s. 59-79.

3.6 Quinova kritika

Willard V. Quine byl velký kritik modálních logik. Domníval se, že takový aparát, jako jsou možné světy, vůbec nepotřebujeme. Snažil se tyto problémy modálních výrazů a existenci abstraktních entit řešit jiným způsobem. Celkový Quinův vztah k modálním logikám a možným světům by se dal shrnout do následujících bodů:⁴⁹

1. domnívá se, že role formální logiky ve filosofii obecně vyčerpává regimentací, tj. zpřesňováním našeho přirozeného neformálního jazyka a uvažování za účelem kvalitnější a přesnější formulace vědeckých teorií a argumentace v oblasti empirických věd
2. vystačíme si víceméně s klasickou predikátovou logikou prvního řádu, která svoji sémantikou nejlépe vystihuje povahu empirických věd
3. modální logika, podle Quina, trpí celou řadou technických nedostatků. To nejlepší, co tedy můžeme udělat, je zcela ji zavrhnout.

Ve svém článku „On what there is“ (O tom, co je)⁵⁰ navazuje hlavně na Bertranda Russella a dopracovává jeho kritiku. Stejně jako Russell se domnívá, že není třeba rozšiřovat naše univerzum o nějaké neexistující entity. Některá tvrzení, že to a to není, sama sobě odporují (abychom mohli o něčem říci, že to není, musíme to již nějakým způsobem uchopit). Quine říká:

Analyzovaný výrok o bytí a nebytí na základe Russellovej teorie deskripcii už neobsahuje žiadny výraz, ktorý by zdanlivo pomenúval údajnú entitu, o ktorej bytie ide, takže sa už nemožno domnievať, že jeho zmysluplnosť predpokladá existenciu takejto entity.⁵¹

Pokud bychom uvažovali jednoslovná jména, jako například Pegas, stačí je pouze nahradit (přeložit) určitou deskripcí: např. „okřídlený kůň, který byl

⁴⁹ Kolman, V.: *Možnost, skutečnost, nutnost*, s. 90.

⁵⁰ Quine, W. V. O.: *Z logického hlediska*. Článek: *O tom, čo je*, s13-36.

⁵¹ Viz tamtéž s. 20.

zkrocen Bellorofontem“. Dosazení této deskripce za slovo Pegas nám umožní analyzovat tvrzení „Pegas je“ či „Pegas není“ stejným způsobem, jako to Russell udělal s tvrzením „autor románu Waverley“. Quine říká:

Nepotrebujeme sa naďalej klamať, že zmysluplnosť výroku obsahujúceho singulárny výraz predpokladá entitu, ktorú tento výraz pomenúva. Singulárny výraz nemusí niečo pomenívať, aby bol významotvorný.⁵²

Quine si všiml, že mezi významem a pojmenováním zeje velká propast. Vezměme dva výrazy, například „Večernice“ a „Jitřenka“, které popisují ten samý předmět. Jenže s nimi nemůžeme nakládat, jako s výrazy majícími tentýž význam. Význam výrazu musí být něco jiného než pojmenovaný objekt, protože význam obou výrazů se liší, zatímco označený objekt je v obou případech jeden a ten samý.⁵³ Podívali se na již zmíněného Pegase, musíme rozlišit význam slova Pegas a pojmenovaný objekt Pegas. Pokud bychom zaměnili tento význam a objekt, dospěli bychom k závěru, že Pegas musí být, protože jinak by slovo nemělo význam, nic by neznamenal. Quine se pak ptá, jakými entitami budou tyto významy či vlastnosti? Nedomnívá se, že by to byli nějaké abstraktní entity. Říká:

Naďalej môžem tvrdiť, že konečným a neredukovateľným faktom je skutočnosť, že daná jazyková výpoveď je zmysluplná (alebo, ako radšej hovorím, signifikantná, aby som nenavádzal k hypostazovaniu významov entit), alebo ju môžem analyzovať na základe toho, čo ľudia robia v prítomnosti spomínanej jazykovej výpovede a ostatných výpovedí, ktoré sa jej podobajú.⁵⁴

O významech můžeme hovořit dvěma způsoby. Zda jazykový výraz má význam (signifikaci) a o stejnosti významů, tj. synonymie. Udání významu nějakého jazykového výrazu pak není nic jiného, než použití synonyma, které znamená totéž, ale je jasnější. Můžeme mluvit o konkrétních jazykových výrazech jako o signifikantních či nesignifikantních a stejně tak o užitích, která jsou synonymní či heteronymní. Quine pak tvrdí, že:

⁵² Viz tamtéž s. 22.

⁵³ Quine, W. V. O.: „O tom, čo je“, in: *Z logického hladiska*, s. 22

⁵⁴ Viz tamtéž s. 25.

*Explanačná hodnota speciálnych a neredukovateľných sprostredkujúcich entít zvaných významy je určite iluzórna.*⁵⁵

Quine tak ukazuje, že môžeme používať singulárne termíny, obecné termíny (predikáty), aniž bychom museli postulovať nejaké abstraktné entity. Domníva sa, že takovéto pridávanie entít do nášho univerza není možné, a snaží sa to vysvetliť iným spôsobom než napr. Alexius Meinong. Snaží sa redukovať abstraktné entity na jazykové výrazy, ktoré by nezavazovali k existencii takových entít, a týmto se týmto entitám úplne vyhnout.

Prozatím bych uzavřel kapitolu o posibilismu a podívejme se, jak vidí existenci možných světů, neaktuálních individuí a objektů v nich další významný směr modální logiky, aktualismus.

⁵⁵ Viz tamtéž s. 26.

4. Aktualismus

4.1 Aktualistické pojetí možných světů

Mnoho kritiků posibilismu považuje teorii Davida Lewise za: „bizardní fantazírování, které patří do science fiction.“⁵⁶

Oproti modálnímu platonismu, který zastává tvrzení, že možné, neaktuální objekty existují stejně, jako existuje náš aktuální svět, zastává aktualismus tezi naprosto opačnou. Aktualista tvrdí, že všechno, co existuje, je aktuální. Jedním z nejvýznamnějších představitelů tohoto proudu je Alvin Plantinga. Podívejme se nyní blíže na jeho teorii. Podle Plantingova názoru jsou skutečně existující pouze entity, které utvářejí náš materiální svět. „...to, co ve skutečnosti existuje, je vyčerpáno naším aktuálním světem.“⁵⁷

4.2 Aktualismus Alvina Plantingy

Podle Plantingy jsou modalita a věci jako vlastnosti a propozice součástí propojené sítě pojmů, jež jsou na sobě závislé. Stejně je to i s pojmem možného světa.⁵⁸ Pak předpoklad, že propozice jsou množinou možných světů (množina světů, v nichž je propozice pravdivá), vede k závěru, že existuje právě jedna nutně pravdivá propozice a právě jedna nepravdivá. Nutná pravda je pak množina, jejímiž prvky jsou všechny možné světy. Množiny jsou identické, když jsou všechny prvky identické. To vede k závěru, že musí existovat pouze jedna

⁵⁶ Loux, M. J.: *Nutné a možné*, 2. Část, s. 83

⁵⁷ Viz tamtéž s. 85

⁵⁸ Viz Heider, D.: *Přednášky z ontologie*.

množina, jejímiž prvky jsou právě všechny možné světy.⁵⁹ Pojem možného světa se tedy u aktualistů stává jakýmsi prvkem či částí určité množiny.

A jak je to s existencí? Plantinga chápe existenci jako non-indexikální pojem určitým způsobem privilegované aktuální existence.

Jediný pojem existence, se kterým jsme podle Plantingova mínění oprávněni pracovat, je proto pojem aktuální existence.⁶⁰

Ale jak by potom byl schopen vysvětlit problematiku neaktuálních entit?

Při řešení problematiky neaktuálních entit souhlasí Plantinga s takzvaným platónským vysvětlením abstraktních entit. Ten říká, že všechny vlastnosti jsou nutná jsoucna, existující ve všech možných světech. To znamená, že podle tohoto pojetí:

...jsou všechny vlastnosti nutnými entitami, všechny nutně existují.⁶¹

Avšak co se týká vlastností, rozlišují platonické mezi jejich existencí a jejich exemplifikací (instancií). Pak se tedy nemusejí exemplifikovat ve všech možných světech:

Nejsou však všechny nutně a ve všech těchto možných světech exemplifikovány. A jako takové mohou existovat, ač neexemplifikovány. Stejně jako vlastnosti jsou těmito abstraktními entitami, tak i tzv. stavy věcí jsou těmito abstraktními entitami: Tyto stavy věcí buď nastávají (obtain) nebo nenastávají.⁶²

Každý možný svět lze tedy takto ztotožnit se stavy věcí určitého druhu. Tyto stavy věcí (či možné světy) jsou nutnými jsoucnými, jsou tedy aktuálně existující, to znamená, že patří k obsahu tohoto aktuálního světa, ale neznámá to, že všechny nastávají. Pak tedy zjišťujeme, že nastává jenom jeden svět a to ten aktuální. Možný svět je tedy v aktualistickém pojetí jakýsi stav věcí, Plantinga hovoří o

⁵⁹ Viz tamtéž s. 85.

⁶⁰ Plantinga, A.: *Actualism and possible Worlds*, in: Theoria 1976, přetištěno: M.J. Loux: *The Possible and the Actual*, Ithaca, NY 1979, s. 257.

⁶¹ Loux, M. J.: *Nutné a možné*, 2. Část, s. 87.

⁶² Viz Heider, D.: *Přednášky z ontologie*, s. 103.

maximálně obsažném stavu věcí.⁶³ Tyto stavy mohou vstupovat do vzájemných logických vztahů (mohou se vylučovat, zahrnovat atd.).

*Stav věci je maximálně obsažený právě tehdy, když pro každý stav věci S platí, že je v něm buď zahrnut, nebo je z něj vyloučen.*⁶⁴

Možné světy u Plantingy bychom tedy mohly popsat takto:

*...jsou to možné stavy věci, které mají vlastnost maximality. Jejich aktualizace je jako u všech možných stavů věcí možná. Aktuálně však nastává pouze jeden z nich. Možný svět, který aktuálně nastává, je pak naším světem.*⁶⁵

4.2.1 Existence neaktuálních předmětů

V těchto možných světech tedy existují předměty, které mají vlastnosti. Podle Plantingy však říci, že x má vlastnost P v možném světě W , znamená, že kdyby W bylo aktuální, pak by x mělo vlastnost P . Z toho vyplývá již zmíněné vysvětlení:

*Věc má vlastnost esenciálně nebo nutně právě tehdy, když ji má v aktuálním světě a v každém světě. Věc má naproti tomu vlastnost akcidentálně nebo kontingentně právě tehdy, když ji má v aktuálním světě a současně existuje svět, v němž věc sice existuje, ale příslušnou vlastnost nemá.*⁶⁶

Plantinga také v plném rozsahu schvaluje existenci napříč možnými světy. Nesouhlasí tedy s Lewisovou „teorií protějšků“, celý problém pojímá trochu jinak. Podle něj:

*Říci, že existují v jiných, od našeho světa odlišných, možných světech, není nic jiného než říci, neexistují možné světy, které jsou takové, že kdyby byl jakýkoli z nich aktuální, existoval bych i já. ...Myšlenka, že existují v možných světech, které jsou odlišné od tohoto světa, nevyjadřuje nic víc než myšlenka, že existují stavy věcí, jejichž součástí jsem i já, které by mohly být aktualizovány, ale aktualizovány nejsou.*⁶⁷

⁶³ Plantinga, A.: *Actualism and possible Works*, s. 258.

⁶⁴ Loux, M. J.: *Nutné a možné*, 2. Část, s. 89.

⁶⁵ Viz tamtéž.

⁶⁶ Viz tamtéž s. 91.

⁶⁷ Loux, M. J.: *Nutné a možné*, 2. Část, s. 94.

Formálněji to lze vyjádřit:⁶⁸

- stav věci w je svět, v případě že w zahrnuje všechny platné stavy věci (a pouze je)

- pro každý stav věci s a svět w s je platné ve w , pokud w zahrnuje s , svět w je aktuální v případě, že w je platné

- individuum x existuje ve světě w , pokud x existuje ve stavu věci s , jež je platný ve w

Svět w se tedy skládá pouze z platných stavů věcí, čili takové neaktuální objekty jako jsou například Pegas či vetřelec nejsou součástí světa w . Je jím sice přiznána existence v určitém stavu věci, ale nikoliv platnost ve světě w .

Tímto si myslím jsem stručně představil povahu existence možných světů a neaktuálních individuí a objektů v nich v pojetí Alvina Plantingy a aktualismu obecně. Nyní bych se chtěl ještě podívat na jeden více či méně aktualistický názor na existenci možných světů a neaktuálních individuí v nich a to je názor Transparentní intenzionální logiky zkonstruované českým logikem a filosofem Pavlem Tichým.

4.3 Transparentní intenzionální logika a možné světy

Na problematiku možných světů se transparentní intenzionální logika dívá z poněkud jiného úhlu. Říká, že vnější svět je určitou kolekcí individuí, na které jsou určitým způsobem distribuovány atributy (vlastnosti a vztahy). Jsou to jakési „statické distribuce atributů na individua, tj. stavy věcí.“⁶⁹ Východiskem této teorie jsou čtyři základní množiny takzvané epistémické báze⁷⁰:

⁶⁸ Viz „Actualism“, The Stanford Encyclopedia of Philosophy.

⁶⁹ Štěpán, J.: *Jazyk, Logika, Filosofie*, s. 63.

⁷⁰ Viz tamtéž s. 62.

1. individua neboli univerzum – toto univerzum je pevné, dané pro všechny možné světy
2. pravdivostní hodnoty – pravda a nepravda
3. možné světy – to je logický prostor tvořený různými „specifikacemi“ individuí
4. reálná čísla – slouží mimo jiné k reprezentaci času

Vlastní možné světy jsou podle Tichého něco jako časové posloupnosti stavů věcí v určitých konstrukcích. Jsou to tedy:

...souhrny (možných) fakt. To znamená, že každý možný svět je dán těmi fakty, které v něm platí. Aby svět byl možný, musí být souhrn daných fakt konzistentní. Musí to být dále maximální takový soubor, tj. nesmí existovat možná fakta, která by v daném světě neplatila, aniž by platila jejich negace.⁷¹

Nebo jinak řečeno: „Možný svět je dán distribucí dané základní množiny vlastností a vztahů mezi danou množinou jednotlivin (univerzum).“⁷²

Takto uvažované možné světy se tedy liší pouze fakty.

4.3.1 Existence objektů a individuí v TIL

Existence není podle Pavla Tichého predikátem pro jednotliviny, domnívá se, že:

...abychom mohli testovat, zda například Bill Clinton existuje, tak bychom ho napřed museli nějak uchopit. Pak ho ale už nemusíme podrobovat nějakému existenčnímu testu. Tvrdit o jednotlivině, že existuje, znamená říci, že je jednou z jednotlivin světa. Výsledek existenčního testu je pak vždy pozitivní, „přisuzování atributu existence je tautologicky pravdivé. Skutečně existenční otázky jsou zodpovězeny a priori kladně.“⁷³

⁷¹ Materna P., Štěpán J.: *Filosofická logika: Nová cesta?*, s. 40.

⁷² Peregrin J.: *Úvod do teoretické sémantiky*, s. 137.

⁷³ Viz Tichý, P.: *Existence and God*.

To znamená, jak už bylo zmíněno výše, že univerzum individuí je neměnné a je a priori dáno. Jak je pak ale možné, že můžeme o některých věcech říkat, že existují a o jiných zase, že neexistují? Podle transparentní intenzionální logiky se takováto tvrzení netýkají přímo individuí, ale rolí, která tato individua obsazují. Jak říká Pavel Tichý:

*Existence je docela dobrá vlastnost, avšak vlastnost nabývaná ne individui, ale úřady, které mohou býti naplněny individui.*⁷⁴

Tyto role, či úřady jsou abstraktní entity, které mohou či nemusí být zastávány příslušnými individui. Esencí takovéhoho úřadu je pak podle Tichého určitý soubor rekvizit, které musí mít dané individuum, aby mohlo příslušný úřad zastávat (obsadit)⁷⁵. Existence není vlastností individuí, ale ani rekvizitou nějakého „individuálního úřadu“, ale je to vlastnost, kterou lze takovému úřadu připsat. Co tedy v takovémto pojetí znamená říci, že něco existuje? Znamená to pouze to, že v daném možném světě a čase (konsistentním souboru myslitelných stavů světa v určitém okamžiku) je individuální úřad obsazen, zastáván určitým individuem.

*Ale jelikož individuální úřady nositeli existence být mohou, je existence kvalifikována jako rekvizita úřadu, jehož držiteli jsou individuální úřady.*⁷⁶

4.3.2 Intenze a extenze

Na intenze a extenze se transparentní intenzionální logika dívá poněkud jinak, než to dělá například R. Carnap. Podle Pavla Materny jsou inteze chápány takto:

*Intenze jsou tedy abstraktní (ideální) objekty, které můžeme logicky „modelovat“ jako funkce (zobrazení), jejichž definiční obor je množina možných stavů světa v daném okamžiku.*⁷⁷

⁷⁴ Viz tamtéž.

⁷⁵ Viz Raclavský J.: *Existence jako vlastnost*.

⁷⁶ Viz Tichý, P.: *Existence and God*

Intenze je tedy něco, co může nabývat určité hodnoty v závislosti na stavu světa v daném okamžiku. Vezměme například výraz „devět“ a pojem „počet planet sluneční soustavy“. „Devět“ identifikuje číslo 9, pojem „počet planet“ ovšem nemusí identifikovat číslo 9, které je počtem planet v našem stavu světa, protože v jiném stavu světa v daném okamžiku to může být například 10. Potom:

*Roli, jakou může hrát číslo v závislosti na stavu světa v daném okamžiku, nazveme veličinou. Čísla jsou extenze, veličiny intenze.*⁷⁸

Potom považujeme-li za intenzi propozici, extenzí je pravdivostní hodnota, u individuálních úřadů je to individuum, u vlastnosti (individuí,...) je to třída (individuí).

Nyní můžeme rozlišit, zdali termín existence použijeme v souvislosti s extenzemi či intenzemi. Pokud tento pojem aplikujeme na extenze, například jako ve větě „Existuje číslo dvě“. V této větě je termín „existuje“ použit ve smyslu částečného kvantifikátoru, který lze chápat jako třídu neprázdných tříd objektů daného oboru (je to tedy predikát tříd). Pak lze tuto větu chápat tak, že říká: „třída obsahující číslo dvě je neprázdná. „Existuje číslo dvě“ je totiž $\exists x (x=2)$, přičemž pro x z oboru čísel je tato věta pravdivá, nachází-li se, jako že ano, v ní číslo 2.“⁷⁹

Co by znamenalo říci: „ x neexistuje“. Petr Kolář ve své knize „Argumenty filosofické logiky“ zjišťuje, že toto tvrzení může být pravdivé, protože jeho logická forma není logickou kontradikcí. Tedy říká, že i věty o neexistenci jsou smysluplné. „*Tvrzení o neexistenci jsou smysluplná a nejsou kontradiktorní.*“⁸⁰

Pokud však pojem existence (neexistence) budeme aplikovat na intenze, je situace poněkud jiná. Pokud tedy říkáme, že existuje nějaká intenze (Existuje prezident USA), pak pouze konstatujeme, že tato intenze je v aktuálním světě

⁷⁷ Materna, P. *Svět pojmů a logika*, s. 42

⁷⁸ Viz tamtéž

⁷⁹ Viz. Raclavský J.: *Existence jako vlastnost*.

⁸⁰ Kolář P.: *Argumenty filosofické logiky*, s. 226.

obsazena nějakým objektem, respektive třídou objektů. Jde tak o to, zdali je tato intenze obsazená nebo ne. Odpověď na otázku, zda něco existuje, závisí v transparentní intenzionální logice na tom, zdali vypovídáme o intenzi či extenzi. Týká-li se tato predikace extenze, vypovídáme pak o prázdnotě či neprázdnotě třídy. Týká-li se intenze, vypovídá o obsazenosti či neobsazenosti dané intenze v aktuálním světě.⁸¹

Z výše uvedeného je vidět, že transparentní intenzionální logika má pevně dané univerzum individuí a vlastností, které jsou různě mezi sebe distribuovány, a tím nám vlastně vznikají možné světy. Existence v těchto světech pak záleží na tom, zdali je či není v tomto světě obsazen daný individuový úřad. Pokud tvrdíme, že něco existuje, tvrdíme pouze, že něco zastává daný úřad. I neexistence v aktuálním světě je potom snadno vysvětlitelná. Stačí říct, že daný neexistující úřad není v tomto aktuálním světě zastáván. Pohled transparentní intenzionální logiky je velice propracovaný a komplexní. Má však, stejně jako všechny systémy, mnoho příznivců, ale i mnoho zarytých odpůrců.

⁸¹ Viz. Materna P.: *Svět pojmů a logika*, s. 40-51.

5. Neaktuální individua a objekty v jednotlivých teoriích

Nyní bych chtěl shrnout názory na existenci neaktuálních individuí a objektů v možných světech. Pokud se podíváme, jak toto řeší modální platonismus, zjistíme, že ten zachází nejdále a veškerá individua a objekty vidí jako v plné míře existující předměty. To, že „neexistují“ v našem světě, nevidí jako problém, ale vysvětluje, že takové předměty jsou časoprostorově umístěny v jiném možném světě. Je to teorie, jejíž přístup je celkem snadno pochopitelný. V podstatě vše existuje, pouze záleží na tom, ve kterém možném světě.

Posibilismus též připisuje existenci předmětům, které se v našem světě nevyskytují, avšak na celou věc se dívá trochu jinak. Tyto v našem světě „neexistující“ předměty jsou sice neexistující, ale potencionálně, možně, by existovat mohly. Říká, že to, co předmět je, je zcela nezávislé na tom, zda existuje. Rozlišuje tedy dva druhy předmětů a to předměty, které reálně existují a takzvaná objektiva. Při zacházení s těmito předměty se obrací na jazyk a říká, že každému jazykovému vyjádření, které obsahuje nějakou vlastnost, odpovídá neaktuální objekt. Předmětům či individuím, které v našem světě neexistují, tedy odpovídá nějaké jazykové vyjádření. Nejsou to tedy reálně existující entity, ale entity pouze abstraktní.

Na pomezí posibilismu a aktualismu stojí teorie E. Zalty. Tato teorie uznává všechny objekty jako reálně existující. Avšak podle Zalty mají tyto předměty schopnost vlastnosti (např. existenci) exemplifikovat, ale i kódovat. Pak tedy aktuálně existující předměty existenci exemplifikují a neaktuální předměty pouze kódují. Znamená to, že jsou to tedy abstraktní objekty, které, kdyby vlastnost existence exemplifikovaly, staly by se aktuálně existující.

Aktualismus naproti tomu odmítá existenci nějakých neexistujících individuí či objektů. Reálné je pouze to, co skutečně existuje, vyskytuje se v našem aktuálním světě. S neaktuálními entitami se vypořádává odlišným způsobem. Také se obrací na jazyk a říká, že všechny vlastnosti jsou nutně

existující entity. Existují tedy nutně v každém možném světě. Ovšem ve všech světech se nemusejí nutně vyskytovat (exemplifikovat). Pak tedy existující jsou pouze předměty, které se vyskytují (jsou exemplifikovány) v našem světě, jsou aktualizované, tedy aktuální. Všechny vlastnosti jsou tedy nutně existující entity. Neaktuální objekty a individua mají tedy vlastnosti, které se nemusejí v aktuálním světě exemplifikovat, ale i přesto existují jako abstraktní objekty.

Pohled transparentní intenzionální logiky pohlíží na tento problém ještě z poněkud jiného úhlu. Také se obrací na jazyk, ale existenci individuí a objektů objasňuje jiným způsobem. Rozděluje existující fakta na množiny. Množina individuí je pevně dána, je nutná pro všechny možné světy. Stejně tak i množina vlastností (individuových úřadů). Individua pak obsazují jednotlivé individuové úřady v jednotlivých možných světech a tím existují. Říci pak, že něco neexistuje, znamená, že v daném možném světě není daný individuový úřad obsazen. Tedy tyto individua či objekty jsou prvky nějakých abstraktních množin individuí a individuových úřadů.

Jak vidíme, tak je modální platonismus Davida Lewise teorie, která v podstatě redukuje neaktualitu (možnost) na aktualitu. Všechna pro nás neaktuální individua a objekty se vyskytují v nějakém jiném možném světě. Posibilismus, naproti modálnímu platonismu, předpokládá existenci nějakých abstraktních entit, které mohou mít vlastnosti potencionálně, či je mohou nějakým způsobem kódovat, nebo je mohou exemplifikovat. Potom předměty, které jsou aktuální, vlastnost existence exemplifikují. Naopak neaktuální objekty či individua mají tuto vlastnost potenciálně, či ji kódují, ale v aktuálním světě ji neexemplifikují. Aktualismus pak neuznává něco jako neexistující objekty či individua. Vidí vlastnosti jako nutně existující entity. Neaktuální objekty či individua pak mají nějaké vlastnosti, ale v aktuálním světě tyto objekty či individua nenastávají, neexemplifikují vlastnost existence. Jsou to abstraktní objekty. Transparentní intenzionální logika něco jako neexistující objekt také nezná. Jelikož má pevně danou množinu individuových úřadů a množinu

individuí, neexistovat znamená, že v daném možném světě není obsazen daný individuový úřad.

Ať jsou tyto teorie více či méně protichůdné, v každém pojetí je podle mého názoru určitá část pravdy. Nejvíce je mi sympatická teorie Davida Lewise. Souhlasím s ním, že i nereálné, neexistující, abstraktní či jinak nemožné entity, předměty či individua musí někde existovat. Dle mého názoru poskytuje tato teorie prostor k vysvětlení takových věcí, jako jsou například alternativní reality. I když mnoha filosofům připadá tato teorie jako z říše science-fiction, je snadno pochopitelná a představitelná. I přes ostrou kritiku, které byla tato teorie podrobena, je stále důležitou součástí modálních logik a názorů na možné světy. Z ostatních teorií mi přijde nejpropracovanější právě transparentní intenzionální logika Pavla Tichého. I když se snaží vysvětlit tyto neohmatatelné entity pomocí stejně neohmatatelného jazyka, připadá mi její pojetí celkem propracované a schopné se vypořádat i s mnoha paradoxy a problémy.

Ať už je to ve skutečnosti jakkoli, můžeme jenom spekulovat, jak by to mohlo být, protože si na tyto neaktuální objekty či individua stejně nebudeme moci nikdy sáhnout, či je nějakým empirickým způsobem prozkoumat. Můžeme pouze poskytnout teorie, jak tyto objekty vysvětlit.

6. Závěr

Jak bylo shrnuto v minulé části, názorů na možné světy je asi stejně, jako je možných světů. Tyto světy nám umožňují uvažovat nad tím, jaké by to mohlo být, kdyby vše bylo úplně jinak. Umožňují nám smysluplně hovořit o předmětech, které nemůžeme žádným způsobem uchopit, nevyskytují se v našem „aktuálním“ světě.

Cílem práce bylo srovnat pojetí existence neaktuálních individuí a objektů v možných světech. Každá z výše představených teorií si k vysvětlení našla svoji vlastní cestu a vnímá tyto individua a objekty vlastním způsobem. Ať už jsou tyto individua (předměty) reálně existující (mají stejný ontologický status jako každá jiná existující jednotlivina) nebo jsou to pouze abstraktní objekty či nějaké jazykové konstrukty, každá z teorií vysvětluje jejich existenci (neexistenci) a běžně s těmito individui (objekty) pracují. Tyto individua či objekty jsou součástí našeho světa. Můžeme o nich mluvit, můžeme o nich přemýšlet a stejně nevíme, zdali doopravdy existují či ne. Ať už se tyto teorie (aktualismus a posibilismus) zdají více či méně protichůdné, podíváme-li se například na teorii E. Zalta a na pohled aktualismu na neaktuální objekty či individua, tak jak říká Radim Bělohrad ve svém článku *Novomeinongovské pojetí existence*:

...odhlédneme-li od jednotlivých detailů, lze považovat rozdíl mezi novomeinongovským a aktualistickým pojetím existenčních výroků pouze verbální.⁸²

Jak je vidět, tyto neaktuální objekty a individua vnímá většina teorií jako abstraktní objekty, které mají vlastnosti. Vlastnost existence ovšem aktuálně nenabývají, neobsazují individuový úřad nebo ji neexemplifikují. Jsou to objekty, které jsou součástí univerza a které patří do seznamu entit tohoto světa, ač se v něm nemusejí vyskytovat.

⁸² Bělohrad R.: *Novomeinongovské pojetí existence*, s. 57

Mnoho filosofů však možné světy odmítá a považují je za zbytečnou věc. Snaží se k celé věci přistupovat bez použití nějakých nových aparátů a vysvětlovat takováto individua (předměty) pomocí stávajících prostředků (například pomocí predikátové logiky).⁸³ I jejich přístup podává jasné a poměrně srozumitelné vysvětlení, jak by tyto objekty mohli existovat, a to bez použití možných světů. Dle mého názoru mají tito filosofové pravdu v tom, že je třeba co nejvíce redukovat takové aparáty, které nejsou žádným empirickým způsobem ověřitelné. I když v případě možných světů, bych asi udělal výjimku. Myslím si, že taková individua či předměty, která „neexistují“ musí nějakým způsobem „být“ a nelze je redukovat na nějaké popisy (určité deskripce) či na nějaké soubory vlastností. Tyto individua (objekty) musí existovat jako individua (objekty), ať abstraktní, neaktuální nebo reálně existující.

Rozumím takovým filosofům, kteří chtějí pracovat s tím, co reálně máme k dispozici v našem světě. Ale vždyť nový (možný) svět lze stejně postavit pouze na základech toho starého. Ať se budeme snažit tyto možné světy vysvětlovat jakýmkoli způsobem, stejně budeme vycházet ze zkušenosti s tím naším, aktuálním světem.

⁸³ Viz Russell a Quine.

7. Seznam použitých zdrojů

Bělohrad, R.: *Novomeinongovské pojetí existence*, Filosofický časopis, roč. 51, č.1.

Bělohrad, R.: *Identita, modalita, čas*, ProFil: internetový časopis pro filosofii, roč. 1, č. 4. Dostupný na WWW: <
<http://profil.muni.cz/04_2000/belohrad_identita.html>

Bělohrad, R.: *Odpověď profesoru Maternovi*, ProFil: internetový časopis pro filosofii, roč. 2, č. 1. Dostupný na WWW:
<http://profil.muni.cz/01_2001/belohrad_review.html>

Cmorej, P. *Na pomezí logiky a filozofie*. 1. vydání vyd. Bratislava: VEDA vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2001. 349s. ISBN: 80-224-0699-6

Kolář, P. *Argumenty filosofické logiky*. 1. vydání vyd. Praha: FILOSOFIA nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 1999. 327s. ISBN: 80-7007-121-4

Kolman, V. *Možnost, skutečnost, nutnost: příspěvky k modální propedeutice*. Přel. V. Kolman, K. Procházka, vyd. Praha: FILOSOFIA nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2005. 285s. ISBN: 80-7007-203-2

Lewis, D.: *On Plurality of Worlds*. Část dostupná z WWW: <
http://books.google.cz/books?id=U96lhqfqc10C&dq=On+Plurality+of+Worlds&printsec=frontcover&source=bn&hl=cs&ei=WducS6q8K4SCmgPIxYWfCw&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=4&ved=0CBgQ6AEwAw#v=onepage&q=&f=false>

Materna P., Štěpán J. *Filosofická logika: nová cesta?*. 1. vydání vyd. Olomouc, 2000. 134s ISBN: 80-244-0109-6

Meinong, A.: *The Theory of objels*. Dostupný z WWW: < <http://hist-analytic.org/Meinongobjects.pdf>>

Menzel, Ch.: *Actualism*, The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Summer 2005 Edition), Edward N. Zalta. Dostupný z WWW:

⟨<http://plato.stanford.edu/archives/sum2005/entries/actualism/>⟩

Materna, P. *Svět pojmů a logika*. 1. vydání vyd. Brno: DOPLNĚK, 1995. 136s. ISBN: 80-7007-078-1

Peregrin, J. *Logika 20. Století: Mezi filosofií a matematikou*. 1. vydání vyd. Praha: FILOSOFIA, 2006. 471s. ISBN: 80-7007-228-8

Peregrin, J. *Logika a logiky*. 1. vydání vyd. Praha: ACADEMIA, 2004. 205s. ISBN: 80-200-1187-0

Peregrin, J. *Úvod do teoretické sémantiky: Principy formálního modelování významu*. 1. vydání vyd. Praha: KAROLINUM, 1998. 206s. ISBN: 80-7184-685-6

Peregrin, J. *Úvod do analytické filosofie*. vyd. Praha: Herrmann a synové, 1992. 124s.

Peregrin, J.: *Možné světy v logice*, *Aluze*, 2005, roč. 8, č. 1, s. 135-142. Dostupný na WWW: ⟨<http://jarda.peregrin.cz/mybibl/PDFTxt/509.pdf>⟩

Plantinga, A.: *Actualism and possible Worlds*, in: *Theoria* 1976, přetištěno: M. J. Loux: *The Possible and the Actual*, Ithaca, NY 1979

Quine, V. O. W. *Z logického hlediska*. Přel. R. Cedzo vyd. Bratislava: KALLIGRAM, 2005. 253s. Přel. z: *From logical Point Of View*. ISBN: 80-7149-784-3

Ráčlavský, J.: *Existence jako vlastnost*, *ProFil*: internetový časopis pro filosofii, roč. 1, č. 2. Dostupný na WWW: ⟨http://profil.muni.cz/02_2000/existence.html⟩

Svoboda V., Peregrin J. *Od jazyka k logice*. 1. vydání vyd. Praha: ACADEMIA, 2009. 428s. ISBN: 978-80-200-1740-6

Štěpán, J. *Jazyk Logika Filosofie*. 1. vydání vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. 147s. ISBN: 80-244-0572-5

Tichý, P.: *Existence and God*, *The Journal of Philosophy*, 1979, roč. 76, č. 8.
Dostupný z WWW: <http://nlp.fi.muni.cz/til_scan/view.cgi?doc=tichy-existence&str=1#strana>

Tichý, P.: *What do we talk about?*, 1971. Dostupný z WWW:
<http://nlp.fi.muni.cz/til_scan/view.cgi?doc=tichy-what-talk>

Tomala, O.: *Modalities, Modal logics and Possible worlds*, diplomová práce.
Dostupná na WWW: <<http://agora.metaphysica.skaut.org/works.htm>>

Valenta, L. *Problémy analytické filosofie*. 1. vydání vyd.
Olomouc: OLOMOUC, 2003. 223s. ISBN: 80-7182-150-0

Abstrakt

MLEZIVA, M. *Existence a možné světy*. České Budějovice 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra filosofie a religionistiky. Vedoucí práce Mgr. Lukáš Novák, Ph.D.

Klíčová slova: možné světy, existence, individuum, objekt

Práce se zabývá zkoumáním existence neaktuálních individuí a objektů v možných světech. Pokouším se ukázat rozdíl v pojetí dvou hlavních směrů a to posibilismu a aktualismu.

Práce má čtyři hlavní části. První část se zabývá historií a povahou možných světů. Druhá část se zabývá posibilismem. Představuje modální platonismus Davida Lewise a posibilismus Alexia Meinonga se zaměřením ne existenci individuí a objektů. Další část se zabývá aktualismem a to hlavně teorií Alvina Plantingy. Tato část je rozšířena o pohled transparentní intenzionální logiky Pavla Tichého. Další část srovnává pohled těchto teorií.

Abstarct

MLEZIVA, M. *Existence and possible worlds*

Keywords: possible worlds, existence, individuum, object

This work examines the existence of nonactual individuals and objects in possible worlds. I try to show the difference in the two treatment guidelines possibilism and actualism.

The work is dividend into four parts. The first part deals with history and nature of possible worlds. The second part deals with possibilism. It represents modal platonism of David Lewis and possibilism of Alexius Meinong focusing on the existence of individuals and objects. Another part deals mainly with actualism theory of Alvin Plantinga. This section is expanded to look of transparent intensional logic of Pavel Tichý. Another part compares the views of those theories.